

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 6:40
סוף זמני ק"ש - 9:09
9:45 -
סוף זמן תפלה - 10:47
דף היומי לש"ק: זכאים ו'

בס"ד, עש"ק פ' נצבים - פרקים ה' ו' - שנת תשפ"ה לפ"ק

פרשת נצבים

שבתורה, הלוא כך היא המדה גם בשאר מצוות עשה - שכל עשה דוחה לא תעשה? ותירצו באופנים שונים.

בספרו ראש דוד (פ' ואתחנן) מיישב החיד"א בהקדם חקירת המפרשים: אמרו חז"ל שהקב"ה מקיים כביכול את כל המצוות, והלוא השבת אבידה לא תתכן אצלו אפי' בדרך משל?

ואף שיש ליישב בפשטות, שכל מוצא אבידתו זהו בהשגחה עליונה [וזו השבת אבידה של הקב"ה כביכול], מ"מ המפרשים ביארו בדרך דרש, שהקב"ה מקיים זאת ע"י מצות התשובה, שהרי ידענו כי מי שהוא רשע, כל מה שלומד והמעשים הטובים שעושה הולכים שבי לפניו הסט"א, וכאשר ישוב בתשובה, הרי קל כבוד יוציאם לאור מחדש, ואין לך השבת אבידה גדולה מזו.

ועדיין יש מקום לחקור, הלוא קיי"ל (ב"מ ל.) שזקן ואינה לפי כבודו פטור מלהשיב אבידה, וק"ו שאינה לפי כבודו יתברך להחזיר אבידת הנפש ואבידת תורתו ומצוותיו של הרשע הנמצאים במקום שאינו טהור? אך יש ליישב עפ"מ שכתב הרמב"ם (הל' גזילה ואבידה פ"א הי"ז) ההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפניו משורת הדין, מחזיר את האבידה בכל מקום ואע"פ שאינה לפי כבודו, ע"כ. ואף הקב"ה ברוב רחמיו עושה לפניו משורת הדין ומחזיר האבידה, אף שהיא במקום שאינה לפי כבודו יתברך ליטלה משם.

אמור מעתה, שבתשובת החוטא מקיים הקב"ה כביכול מצות השבת אבידה. וא"כ מיושבת תמיהתנו, שכן אין זה דומה כלל לשאר מצוות עשה שדוחה ל"ת, שהרי כאן אינו חייב בעשה כלל, ואינו מקיימו אלא לפניו משורת הדין. והוא שאמר ר' יוחנן "גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה", כלומר אף הל"ת של "לא יוכל בעלה הראשון" הוא מן התורה, וחייב גמור הוא ואילו העשה של השבת אבידה אינו חיוב מן התורה, כאשר הוא זקן ואינו לפי כבודו - מ"מ גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה.

*

בחידושי על הש"ס (יומא פו:) מיישב הגאון בעל חתם סופר הקושיא בפשטות: ידוע הסברו של הרמב"ן (שמות כ"ז) לכלל עשה דוחה ל"ת, שהעשה יוצא ממדת האהבה, והל"ת יוצא ממדת היראה. ולכן מצות עשה גדולה ממצות ל"ת, כמו שהאבהה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו, גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו "אתי עשה ודחי לא תעשה".

אך הנה, העושה תשובה מיראה, אין זה ממדת האהבה אלא מיראה. וא"כ ה' מן הדין שלא תדחה תשובה מיראה את הל"ת, ומ"מ "גדולה תשובה שדוחה לא תעשה שבתורה"!

"פן יש בכנס שורש פורה ראש ולענה. והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי" (כט:יז-יח). בס' הר צבי עה"ת איתא: יש להבין את הלשון "והתברך בלבבו", מדוע יתברך בלבבו. ואפשר להסביר ע"פ עובדא באחד שחילל את השבת, וכשהוכיחו אותו על זה אמר "אתם תראו שאתקן את זה". ובמוצאי שבת נתן נדבה גדולה לתוך קופת ארץ ישראל, והתפאר לומר דבוראי מקובלת דבר זה יותר, משאם לא ה' מחלל את השבת ולא ה' נותן בשביל עניי ארץ ישראל. ולזה אמר הכתוב "והתברך", ר"ל שיתפאר "בלבבו" - כלומר בלבבו הטוב ובנדבתו, ויאמר דרחמנא ליבא בעי, לזה נאמר "לא יאבה ה' סלוח לו". וכע"ז מפרש הכתב סופר.

"לא יאבה ה' סלוח לו כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה, ומחה ה' את שמו מתחת השמים" (כט:יט). בס' משלחנו של בית הלוי איתא: תימה היא, הלוא נאמר "כי לא אחפץ במות המת נאם ה' אלקים והשיבו וחיו" (יחזקאל יח:לב), וכן אמרו חז"ל (פסחים ק"ט:). ידו של הקב"ה פרוסה וכו' כדי לקבל בעלי תשובה מיד מדת הדין, ע"כ. ואין לך דבר שבעולם שעומד בפני התשובה (זוהר חדש פ' בראשית דף ל"ג ע"ב).

וביאר מרן הבית הלוי זצ"ל, שגם דברים הללו הם מדברי הרשע המבקש לחטוא ולשוב ולחטוא: "והתברך בלבבו - לאמר", היינו שמכאן ואילך הכל הוא מדבריו: "שלום יהי לי וגו'", ומוסיף ואומר "לא יאבה ה' סלוח לו", פ"י שמגלה דעתו שלא איכפת לו הדבר ואינו חפץ שהי' יסלה לו, ומתלוצץ ולועג חלילה על כל ענין הסליחה והכפרה. על איש רע מעללים כזה אמרה תורה "כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא וגו'".

"ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו" (ל:ב). איתא (יומא פו:): א"ר יוחנן, גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנא' (ירמי' ג:א) "לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד, הלא חנוף תחנוף הארץ ההיא ואת זנית ריעים רבים ושוב אלי נאום ה'".

כוננת ר' יוחנן שהקב"ה גירש, כביכול, את כנסת ישראל לאחר שזינתה אחר ע"ז, ועתה הוא כמחזיר גרושתו לאחר שהלכה ונישאת לאחר, שהוא ל"ת של "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה" (דברים כד:ד), הנדחה מפני העשה של תשובה.

בספר ושלל לא יחסר איתא: ותמהו האחרונים, הרי תשובה היא מצות עשה, וא"כ מהי הגדלות המיוחדת שיש במה שהיא דוחה ל"ת

בענין הזכרת עשרת בני רב פפא בסיום

בסוף פרשת וילך כתוב: "והי' כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו וגו'" (לא:כא). ורש"י מעורר: "כי לא תשכח מפי זרעו" - הרי זו הבטחה לישראל שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי.

בספר החיים לאחי המהר"ל מפראג (ספר זכיות פ"ב) איתא, וז"ל בא"ד: ולפי שהתלמוד אינו מהודר רק אצל ישראל, וכן ישראל אינם מהודרים לפני השם יתברך רק בשביל התורה שבעל פה, שהוא הסימן המובהק המבדיל בין ישראל לעמים כמו שאפרש בסמוך, על כן אנו נוהגין לומר בכל סיום מסכתא: "הדרן עלך והדרן עלך". וגם אין מי שנותן דעתו על התורה שבעל פה שלא תשכח חס ושלום רק אנו, וזהו "דעתן עלך". וכן התורה שבעל פה היא המגינה על ישראל, ולכן נקראת "גמרא" שהוא ר"ת של "גבריא אל מיכאל רפאל אוריאל", לומר כי העוסק בגמרא חונה מלאך ה' סביב לו להצילו, מימינו מיכאל, ומשמאלו גבריא אל, ומלפניו אוריאל, ומאחוריו רפאל, ועל ראשו שכינת קל הבוחר בדברי חכמים. וזהו "דעתך עלך" - כלומר, השגחתך עלן וכו', עכ"ל.

בנוסח ה'הדרן' שאומרים בסיום סדר משניות או מסכתא של גמרא אנו מזכירים עשרת בני רב פפא.

בשורת הרמ"א בסוף קונטרס אחרון איתא: הנה מה שנוהגין ורגילין אנו להזכיר בסיום כל מסכתא רב פפא עם עשרה בניו שהיו מאירים וגדולים בתורה, ע"י שהי' עושה להם סעודה בסיום המסכתא כי עשיר ה' והי' מחזיק לעוסקי התורה. לכן זכה שמזכירין אותו עם עשרה בניו הרומזים כאילו הזכירו עשרת הדברות, כי מילת רב פפא הוא רמז על מעת משה רבינו ע"ה שנאמר בו: "דבר אתה עמנו ונשמעה", ועיקר מעלתו של משה רבינו שדיבר עם השי"ת "פה אל פה" שהוא אותיות פפא. ועי"ש איך שקשר שמות בני רב פפא לעשרת הדברות. וכן מובא בים של שלמה בסוף בבא קמא.

בש"ס וילנא בסוף מס' ברכות מובא מחידושי הג"ר יוסף זכרי' שטרן זצ"ל שכתוב: עוד נהגו להזכיר בסיום המסכת שמות עשרה בניו של רב פפא. ועיין בספר הכריתות בדורות האמוראים (שער ב') שרבי בר יוסף בר חמא ה' בשנת תרס"ג ובו ביום נהרגו בניו של רב פפא וכו', וא"כ יתכן שהוא [הזכרת שמותם] על דרך [קל] מלא רחמים הנהוג וכו' [ו]אפשר שהיו נוהגים להזכיר שמות ההרוגים בעת לימודם לזכרון טוב כי מימיהם אנו שותים, ומפני זה לא נזכרו בכינוי "רבי" כי אין גבהות לפני המקום וכו'.

ונראה לי ג"כ במה שחשב בניו של רב פפא על דרך הא דאמר אביי (שבת קיח:קט.) תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן. ופירש"י: ראש ישיבה הי', ורב פפא

נתמנה לראש אחר רבא וכו' והוא ה' מסדר הש"ס לבתר רבא ונשלם בימי רב אשי, ויש לומר דבסיומו של רב פפא היו בניו המתעסקים בצרכי סעודה וקבעו להם ברכת מי שבירך, וגם לפי שרב פפא ה' עשיר כמבואר בכמה מקומות והי' מחזיק תלמידי חכמים הרבה על שולחנו. ואולי ה' בניו מראשי הקיבוץ בסיום המסכת מרבנן של רב אשי.

ואני בדקתי מספר בניו של רב פפא שהי' יותר מעשרה. ואולי [נמנו רק עשרה] לפי שאין דורשין בכלה בפחות מעשרה, והם היו הגדולים שבהם וכו' [עיי"ש שמזכיר יותר מז' שמות נוספים של בני רב פפא]. ובאמת מוכח בכמה מקומות דהיו תרי רב פפא וכו' עיי"ש.

והנה נהגו לומר בסיום מסכת "הדרן עלך" ושמות עשרה בניו של רב פפא, ומקור סגולה זו הובא בספר האשכול (הל' ס"ח) בשם רב האי גאון שהיא סגולה לזכור את מה שלמד.

בחוכרת אורייתא (ח"כ עמ' צ"ג) מובא מהג"ר שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל שהי' ידוע בשם "הגאון מטעפליק" (הו"ד בספר הדר יצחק) טעם להזכרת עשרת בני רב פפא בסיום מסכתא, זהו כנגד עשרה מקומות בש"ס שהי' חילוקי דיעות בין החכמים, והי' רב פפא חושש לשתי הדיעות ואמר בלשון "הלכך". המקום הראשון הוא בגמ' (ברכות נט.) : הוראה את הקשת בענן וכו' מברך. מאי מברך, "ברוך זוכר הברית" במתינתא תנא, רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר: אומר "נאמן בבריתו וקיים במאמרו". אמר רב פפא, הלכך נמרניהו לתרווייהו - "ברוך זוכר הבריות ונאמן בבריתו וקיים במאמרו". המקום השני הוא (שם ס.) הנכנס לבית הכסא וכו', כי נפיק אומר: ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וכו'. מאי חתים? "רופא כל בשר". רב ששת אמר: "מפליא לעשות". אמר רב פפא, הילכך נמרניהו לתרווייהו: רופא כל בשר ומפליא לעשות. ועי"ש ביתר שמונה המקומות שחשב רב פפא לשתי הדיעות ואמר "הלכך וכו'". וידוע מה שאמרו חז"ל (שבת כג.) : האי מאן דרחים רבנן הויין לי' בנין רבנן, ורב פפא דהי' חושש לכולהו ואמר בלשון "הלכך" - דהוה רחים רבנן לזה הטעם זכה רב פפא לעשרה בניים דהוו רבנן, ולהזכירם ג"כ בסיומי מסכתות הש"ס.

[בספר נר למאה על עניני פורים ומגילה מאת הרב ירחמיאל זלצר (ניו יורק), כתב דברים דומים וייחס זאת לחתם סופר שהוסיף על הנ"ל תוספת נאה - דבאמת הזכרת עשרת בני ר"פ, שהם כנגד עשר מחלוקות שביניהן עשה רב פפא שלום והכריע להלכה ככל הדעות, מתאימה לסיום הש"ס, שכן רבינו הקדוש סיים את הש"ס (בסוף משניות עוקצין) במאמר של שלום, אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. ובתוס' יו"ט שם כתב, וז"ל: ומאמר הזה ראוי להיות בחתימת המשנה כי ה' עוד לעמו יתן נאמר על שעת מתן תורה כמו שדרשו חז"ל בענין (ובחים קטז.) ומכיון שכשניתן להם העזו, היא התורה, ברכם גם בשלום, נדע מזה שזאת התורה היא גורמת ברכת השלום וכו', עיי"ש].

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

PARSHAS NITZAVIM
© COPYRIGHT 2025
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש
רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש
לז"נ פעסא רחל בת דבורה

“והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה” (ל: א)
“And you shall return to your heart in all the nations where Hashem has dispersed you.”

Chazal (Yalkut Tehillim 20) note that Hashem asks Klal Yisroel that when they are in Golus, they should keep in mind that the Shechina is also suffering with them. The *Dubner Maggid, Z'T'L'*, points out that this thought can homiletically be deduced from the verse in Parshas Nitzavim: “And you shall return to your heart” and contemplate that “in all the nations [and lands] where He dispersed you, Hashem, your G-d, is there,” and the Shechina is suffering with you ...

“כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו” (ל: יד)
“For it [the Torah] is exceedingly close to you - in your mouth and in your heart - to observe it.”

Chazal (Eruvin 54) state: When is it close to you? When it is in your mouth and heart to observe.

The Torah Temima explains that if one merely studies the Torah as an intellectual pursuit but with no intention of observing it, the knowledge that he attains does not make a lasting impression on him. When is the Torah close to you? Only if one studies it with the intention of observing it.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

The Rema (Orach Chaim 581:1) writes that in some places the custom is that the one who leads Selichos serves as the Shli'ach Tzibbur the entire day.

The Mishna Berura (14) writes that some hold that he should even lead the Ma'ariv of the previous night.

The Mogein Avrohom writes that the one who leads Selichos even takes precedence to lead the Davening over an Aveil, Mohel, or one who has Yahrtzeit.

Many Poskim hold that nowadays it is not customary that the one who led Selichos leads all the Tefillos during the day (see Aruch Hashulchan 581:6; Binyan Shlomo 37; and Tefilla K'Hilchoso 23, note 8, who quotes Hagaon Rav S.Y. Elyashiv ZT"L, that the practice in Yerushalayim is not to be particular about this).

Some say that the custom of the one who led Selichos should lead all of the Tefillos applied only when the Shli'ach Tzibbur would recite the entire Davening out loud and be *Motzi* the Tzibbur; not nowadays when everyone Davens for himself and the Shli'ach Tzibbur just recites the end of each section out loud.

The She'arim Metzuyanim B'Halacha (128, Kuntrus Acharon 6) explains, based on the Elya Rabba that it was once customary that whoever served as a Shli'ach Tzibbur during the days of Selichos would fast on that day. Thus, instead of having two or three people fasting, the one who led the Selichos [who was already fasting for that purpose] would also lead Shacharis and Mincha, instead of asking another person to lead Shacharis [and fast] and a third person to lead Mincha [and fast].

Nowadays, however, where it is not customary that those who lead Davening during the days of Selichos fast, it doesn't make a difference if different people lead the Tefillos.

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Where is there an allusion in Parshas Nitzavim that Moshe was able to ascend to the heavens to receive the Torah in the merit of Mitzvas Milah?
- 2) Can *Hakheil* take place on Shabbos?
- 3) When did *Hakheil* take place after an eight-year interval?
- 4) May *Sirtut* [scratching a line in the parchment] be added after a Mezuza was written?
- 5) What was the greatest distance travelled by a Sefer Torah?
- 6) If one touches his shoelaces without touching his shoes, does he require *Netilas Yadayim*?
- 7) To where did a tunnel from the burial place of Moshe lead?
- 8) When the king reads the portion of the Torah for *Hakheil*, does he recite Birkas Hatorah before and after the reading?
- 9) If one wrote a Sefer Torah and then sold it or lost it, did he fulfill his obligation of writing a Sefer Torah?

10) Can a Mamzeir write a Sefer Torah? Can others write one for him?

ANSWERS

- 1) The Da'as Zekeinim (30:12) point out that the first letters of the words: "מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׁמִימָה" spell the word *Milah*. This is an allusion to the fact that Moshe merited ascending to the heavens because of the Mitzva of *Milah*.
- 2) *Hakheil* cannot take place on Shabbos (Megilla 5a).
- 3) According to the Turei Even in Rosh Hoshana, when Yoveil followed Shmitta, *Hakheil* was read after Yoveil. Thus, there was an eight-year interval between one *Hakheil* and the next.
- 4) *Sirtut* may not be added after a Mezuza was written (Teshuvos Rabbi Akiva Eiger 50).
- 5) According to one Midrash cited by the Da'as Zekeinim (Devorim 31:26), Gavriel took the thirteenth Sefer Torah which Moshe wrote on the day of his death, and transported it to the Heavenly Beis Din.
- 6) Hagaon Rav Y.S. Elyashiv, Z'T'L', holds that he does. Hagaon Rav Chaim Kanievsky, Shlita, said that he once asked this to the Chazon Ish, Z'T'L', who said that it is not necessary (Sefer Notrei Amein 10, note 8).
- 7) The Me'aras Hamachpeila (Yalkut Shimoni 965).
- 8) Yes. He also adds seven Brachos (see Rambam, Hilchos Chagiga 3:4).

9) No (see Rambam, Hilchos Melochim 3:1; Minchas Chinuch 613:5).

10) There is an opinion in Shulchan Aruch (Yoreh Deah 281:4) that disqualifies a Mamzeir from writing a Sefer Torah. However, the Minchas Chinuch (613:9) rules that he is obligated to hire others to write one for him.

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתתיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
 - via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
 - by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
- Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

*The material for this issue has been reprinted
from previous years*